

Deca gledaju u vas. Šta ćete da uradite?

Ne uživa svako dete u svom detinjstvu. Još uvek, mnoga deca su izložena diskriminaciji, iskorišćavanju, nasilju...

Piše Ana Mitić

Još se sećam da su moji snovi bili veliki, ali su nestali. Ipak, jedna sam od onih koji su imali sreće. Bila sam uplašena, očajna u želji da napustim zemlju u kojoj je i odlazak do škole bio opasan, pogotovo za devojčicu. Nisam smela da izadem iz kuće. Proći će mnogo godina dok moja porodica i ja ponovo budemo imali krov nad glavom. Oteli su mi pet godina detinjstva, ali sam i nešto naučila. Deca, devojčice pogotovo, mnogo su snažnije nego što mislite”, reči su Spužmaj Aktaš, šesnaestogodišnje devojčice iz Avganistana koja sada živi sa porodicom u Izbegličkom centru u Beogradu. Ona je govoreći na panelu povodom 30 godina Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta na 141-godišnjem sastanku Skupštine Interparlamentarne unije, čiji je Beograd bio domaćin, ukazala na važnost da se čuje glas dece.

„Pred sobom imate dete, devojčicu. Ne samo izbeglicu. Morate da se setite mojih reči kada sastavljate zakone i donosite odluke koje mogu uticati na moj život, moja prava i sve ostale dece koja imaju pravo da žive slobodno i bezbedno od nasilja“, rekla je Spužmaj.

Da li slučajno ili ne – baš u godini kada je jedna devojčica Greta Tunberg podigla svet na noge zbog zalaganja za rešavanje

problema klimatskih promena – obeležava se 30 godina od Konvencije UN, najratifikovanijeg sporazuma o ljudskim pravima u istoriji, koji je promenio život dece u svetu. Ovaj dokument stavio je najbolji interes dece u centar pažnje i konačno omogućio da se čuje šta deca imaju da kažu i da učestvuju u donošenju odluka o pitanjima koja ih se tiču.

Više od 1.800 parlamentaraca iz 149 država, predstavnika agencija UN i civilnog društva okupilo se na 141. skupštini Interparlamentarne unije (IPU) u Beogradu, a Konvencija je bila u fokusu posebne sesije. Učesnici radionice su se osvrnuli na celokupnu situaciju dečijih prava i globalni okvir koji je uspostavljen, uključujući Ciljeve održivog razvoja, kako bi se zaštitala dobrobit dece.

Zaključeno je da je izvestan napredak napravljen – broj dece koja su umrla

pre petog rođendana prepolovljen je od 1990. godine, dok je broj dece koja ne idu u školi smanjen za skoro 50 procenata.

U tri decenije nakon usvajanja Konvencije o pravima deteta, broj neuhranjenih dece mlađe od pet godina smanjio se za preko 100 miliona. Pre tri decenije, dečja paraliza je ubijala svaki dan skoro 1.000 dece, a danas je 99 odsto tih slučajeva eliminisano.

Razmatrali su preostale izazove, fokusirajući se na stanje dece u pokretu i akcije koje parlamenti mogu preduzeti da zaštite ranjivu decu.

„Konvencija je najveći korak, ali samo prvi korak. Naš cilj je da ta prava ostvarimo“, rekao je Havijer Perez de Kueljar, generalni sekretar UN, pre trideset godina u Njujorku, nakon usvajanja Konvencije o pravima deteta.

Danas, mlađi ljudi traže od lidera iz vlasti, biznisa i zajednica da preduzmu odlučne akcije u pogledu poštovanja prava dece. „Mi u IPU znamo koliki je značaj dece, i na decu gledamo ne kao na budućnost, već kao na sadašnjost. A kad čujemo glas dece, znamo da su upravo te devojčice i dečaci ti koji nam daju parlamentarni mandat. Moramo im odgovoriti rešenjima“, rekla je Gabrijela Kuevas Baron, predsednica IPU, obraćajući se skupu.

„Viđali smo toliko slučajeva samo tokom ove godine – mlađi ljudi koji izlaze na ulice u znak protesta zbog nereagovanja na klimatske promene... i prošlog meseca, tokom zasedanja Generalne skupštine UN, 16 dece, uključujući Grettu Tunberg, podnelo je žalbu Odboru UN za prava deteta – svi primeri mlađih ljudi koji traže svoja prava, svoj glas, zahtevajući promenu“, napomenula je Ga-

Brojevi

262 miliona dece

u svetu ne pohađa školu

650 miliona

devojčica i žena udato
je pre 18. rođendana

1 od 2 deteta

živi u području zahvaćenom konfliktom

1 od 4 deteta

živeće u regionu sa ekstremno
ograničenim izvorima vode do 2040.

30 miliona dece

migriralo je iz svojih država

brijela Kuevas Baron.

Naglasak je na liderima da slušaju i da koriste svoj autoritet, odgovornost i uticaj da preduzmu akciju. Pri tome, perspektive dece i mlađih moraju biti uključene u razvoj strategija, politika i programa za rešavanje dečijih prava.

„Ne možemo unaprediti zaštitu i promociju dečijih prava u vakuumu, bez znanja. Ključna je potreba za poboljšanim i koordinisanim, blagovremenim, pouzdanim i raščlanjenim podacima za donošenje svih odluka i politika zasnovanih na dokazima. A u razvoju ovih politika usmerenih na dete, važno je da su one upotpunjene dovoljnim ulaganjima

i potrebnim resursima i budžetom kako bi se osigurala puna primena i održivost. Ove investicije će garantovati povraćaj nemerljive vrednosti. Kada vlade investiraju u decu, društva su mirnija i prosperitetnija“, istakla je predsednica IPU.

Jer i pored napretka, Konvencija još uvek nije u potpunosti primenjena. Još uvek su mnoga deca širom sveta diskriminisana, izložena nasilju, prinudnom radu i trgovini, gladuju i nemaju mogućnost obrazovanja. Još uvek, ne uživa svako dete potpuno u svom detinjstvu. Uprkos velikim postignućima, i dalje 15.000 dece mlađe od 5 godina svakodnevno umire, uglavnom od bolesti koje se mogu lečiti i drugih uzroka koji se mogu sprečiti. Skoro milijarda dece je samo protekle godine bila izložena fizičkom, psihološkom ili seksualnom nasilju; a oko 650 miliona devojčica i žena je bilo primorano da se uda pre navršenog 18. rođendana.

Poseban problem su deca izbeglice i migranti. Samo tokom 2016. godine, više od 12 miliona dece su bili izbeglice ili tražioci azila, oko 23 miliona dece je interna raseljeno – 16 miliona u konfliktima, a 7 miliona zbog prirodnih nepogoda. Ovi brojevi su poražavajući, pogotovo imajući u vidu ranjivost dece.

Svet 2019. godine, u poređenju sa sve-

tom 1989. godine, doneo je niz novih izazova koji direktno utiču na dečja prava: klimatske promene, brza urbanizacija, masovne migracije, digitalizacija i masovno povezivanje.

Detinjstvo se ubrzano menja i lideri moraju da gledaju unapred da bi pronašli pravedna rešenja. I zato Konvencija nije nikada bila relevantnija nego danas.

Afiš Kan, regionalna direktorka UNICEF-a za Evropu i centralnu Aziju, podsjetila je da „nije samo naša zakonska dužnost da promovišemo i zaštитimo prava sve dece – uključujući i onu decu koja su u nepovoljnem položaju, isključena i marginalizovana – u duhu Agenda 2030 i Konvencije; naša je kolektivna moralna odgovornost da čuvamo prava svakog deteta od svih novih pretnji“.

„Mlađi danas gledaju u nas. Od ključne je važnosti da slušamo decu i mlađe i da učimo od njih. Izazovi i pretnje ostvaruju dečijih prava preveliki su da bi ih UNICEF ili vlade mogle same rešavati“, istakla je Kan.

„Dok se sećamo istorijskog trenutka usvajanja Konvencije o pravima deteta, moramo se zapitati šta je do sada postignuto i šta treba da radimo u budućnosti“, rekla je Maja Gojković, predsedavajuća Skupštine Republike Srbije

i predsednica Odbora za prava deteta u Narodnoj skupštini Srbije, govoreći na panelu.

Muzičar Goran Bregović, koji je započeo saradnju sa UNICEF-om kako bi se založio za poštovanje prava deteta, rekao je da je pripremajući se za ovu temu razmišljao o svojim ličnim iskustvima – kao dete odrastajući u Sarajevu, kao otac, a sada i deda.

„Svi znamo da iskustva koja imamo kao deca duboko utiču i oblikuju ostatak našeg života. Kao dečak koji je odrastao u Sarajevu, bio sam okružen ljudima mnogih vera i porekla koji su mirno živeli zajedno. A raznovrsna zajednica u kojoj sam odrastao još uvek se odražava na moju muziku i nastavlja da bude deo onoga što jesam kao osoba danas. U isto vreme, zverstva i strahote rata - istorija kroz koju su živeli mnogi od nas sa Balkana - nikada se ne mogu zaboraviti. Ova iskustva su takođe duboko uticala na detinjstvo i oblikovala nas ko smo postali kao odrasli. Srećom, moja deca i unuci nikada nisu morali biti svedoci ratne tragedije, i zahvalan sam što su, kroz moju sreću, imali više mogućnosti i bolje detinjstvo od mene“, rekao je Bregović. „Bez obzira da li smo roditelj ili ne - želja da buduće generacije ima-

Detinjstvo se ubrzano menja i lideri moraju da gledaju unapred da bi pronašli pravedna rešenja. I zato Konvencija nije nikada bila relevantnija nego danas

ju više nego što smo to imali mi sami – bolje mogućnosti, mir i prosperitet – univerzalna je. Nije li to što svi mi – bez obzira ko smo i odakle dolazimo – želimo?“, upitao je Bregović.

On je istakao da je ponosan što će svojim glasom zastupati najugroženiju decu. „I danas – tu sam da vas ohrabrim da učinite još više za postizanje onoga što je obećano pre 30 godina – da će svako dete, uključujući i najugroženije, ostvariti svoja prava.“

Na završnoj sednici 141. zasedanja Interparlamentarne unije, usvojena je Deklaracija povodom obeležavanja godišnjice Konvencije, koja je integralni deo Beogradske deklaracije Interparlamentarne unije, kojom su se parlamentarci sveta ponovo svečano obavezali da će u potpunosti primenjivati odredbe Kon-

vencije i njenih fakultativnih protokola.

Oni su se, između ostalog, obavezali na „pridržavanje i zaštitu prava i vodećih načela sadržanih u Konvenciji: nediskriminacija; najbolji interesi deteta kao primarni u svim akcijama koje se tiču dece; detetovo urođeno pravo na život, opstanak i razvoj; pravo da slobodno izražava svoje stavove i sva pitanja koja se tiču deteta“. Dokumentom koji su potpisali, obavezali su se i da će zemlje potpisnice „osigurati i primeniti odgovarajuće resurse tako da sva deca, uključujući izbegličku, migrantsku i raseljenu decu, imaju pristup zdravstvenim uslugama, obrazovanju i zaštiti od svih oblika nasilja, zloupotreba, zanemarivanja i iskorisćivanja“. Da će se „zalagati za zaštitu sve dece od svih oblika nasilja, eksploracije i zlostavljanja, uključujući decu izbeglice i migrante, i koristeći (našu) ulogu kao voda javnog mnjenja, da prekinu tišinu o tabuima i da se promene stavovi, tradicije ili prakse koji mogu biti štetni za decu“. Zatim da će „osigurati da nacionalni okvir za praćenje Ciljeva održivog razvoja, uključujući indikatore usmerene na decu“. I na kraju da će „podržati decu da uče i preduzmu akcije u vezi sa njihovim pravima i SDG, uključujući škole i kroz participativne procese“.